

Аннотація. В дослідженні проаналізовані погляди дослідників на маркетинг. Розглянуто статус поняття «словарний маркетинг» в сучасній лексикографії. Визначено мету та основні етапи словарного маркетингу. Специфіка досліджуваної теми передбачає застосування аналітичного методу.
Ключові слова. Лексикографія, маркетинг, словарний маркетинг.

Abstract. The research analyzes the views of researchers on marketing. The status of the concept of «vocabulary marketing» in modern lexicography is considered. The goal and the main stages for vocabulary marketing are defined. The specificity of the topic under study involves the use of the analytical method.

Key words. Lexicography, marketing, vocabulary marketing,

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Храбатин О. І., Яворовська Л. В. Маркетинг. Навчальний посібник для учнів студентів. Івано-Франківськ, 2014. 284 с.
2. Романенко І. П. Трансформація маркетингу: соціально-етичний аспект, 2010. 230 с.
3. Лілік І. В. Маркетинг в українській економіці. К., 2015. 305 с.
4. Кардаш В. Я. Товарна інноваційна політика: Навч. посіб. К.: КНЕУ, 1999.
5. Прауде В. Р., Білий О. Б. Маркетинг: Навч. посіб. К.: Вища шк., 1994.
6. Piotrowski Tadeusz. Zrozumieć leksykografię. – Warszawa, 2001. – 244 s.
7. Демська Оріся. Вступ до лексикографії: Навчальний посібник. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 266 с.
8. Буряк П. Ю., Карпінський Б. А., Карпова Я. Ю. Маркетинг: Навч. посіб. Львів: Професіонал, 2008. 318 с.
9. Войчак А., Примак Т. Маркетингові комунікації у концепції відносин. *Маркетинг в Україні*. 2005. № 3.

УДК 811.111'37

ЗМІНА ЗНАКУ ОЦІНКИ В КОНТЕКСТІ (на матеріалі твору Р. Рігза «Дім дивних дітей»)

Н. В. Решетник, Є. В. Коцаренко

Анотація. Дане дослідження присвячене питанню зміни знаку оцінки в контексті художнього твору. На матеріалі роману Р. Рігза «Дім дивних дітей» проаналізовано особливості зміни знаку оцінки з нейтральної на негативну або позитивну і з позитивної на негативну оцінку. В результаті дослідження було встановлено, що найчастіше в творі зустрічаються ситуації, коли нейтральна лексика набуває негативного значення, далі йдуть випадки, коли позитивна оцінка змінюється на негативну і найменше було виділено ситуацій, коли нейтральна оцінка набуває позитивного оцінного значення. Методологічною основою роботи є метод компонентного аналізу, синтезу, класифікації та узагальнення досліджуваного матеріалу.

Ключові слова: оцінка, позитивна оцінна лексика, негативна оцінна лексика, контекст, знак оцінки.

1. Вступні зауваження. Оцінка – це складний логіко-філософський і лінгвістичний феномен і універсальна категорія, якій піддається будь-який фрагмент буття [1]. Н. Д. Арутюнова зазначає, що оцінка виражає позитивне чи негативне ставлення мовця до змісту мовлення і визначає особливості взаємодії людини і оточуючого світу [2: 11].

Оцінка як ціннісний аспект значення може бути виражена одним словом, а може виражатися і групою слів, і цілим реченням. Є цілі пласти лексики, призначені для вираження оцінки. Це в першу чергу прикметники і прислівники [3: 9], наприклад: *sad* ‘сумний’ – *sadly* ‘сумно’, *terrible* ‘жахливий’ – *terribly* ‘жахливо’, *perfect* ‘ідеальний’ – *perfectly* ‘ідеально’. Оцінка міститься в найменуваннях предметів: *clunker* ‘стара машина, яка ледве їздить’; дій: *hobble* ‘шкутильгати’; в пропозиційних структурах дієслів: *rejoice* ‘радіти’ (те, що викликає радість, є завжди хорошим для суб’єкта), *admire* ‘захоплюватися’ (об’єкт захоплення має знак «+»), *sorrow* ‘горювати’ (те, що викликає дане почуття, є негативним для суб’єкта).

Однак особливо важливо, що оцінка може стосуватися цілого речення: *He runs as a hunting leopard* ‘Він бігає, як гепард’. В даному реченні немає оцінної лексики. Ні дієслово *to run* ‘бігати’, ні іменник *hunting leopard* ‘гепард’ не є оцінними. Проте гепард є

найшвидшою твариною на землі. Тому, порівнюючи швидкість бігу людини з швидкістю бігу гепарда, ми даємо оцінку швидкості людини. Людина оцінюється як неймовірно швидкий та прудкий бігун.

Вивченням зміни знаку оцінки в контексті займалися Н. Д. Арутюнова та О. М. Вольф. Проте дані мовознавці проводили свої дослідження на матеріалі творів російською та португальською мовами. Тому актуальність вивчення зміни знаку оцінки на матеріалі роману Р. Ріггза «Дім дивних дітей» зумовлюється тим, що дана проблема не досліджувалась раніше на матеріалі творів, написаних англійською мовою.

Досить часто знак оцінки залежить від контексту. Наприклад, слова, які не мають оцінного значення, в контексті можуть отримати знак «+» або «-». Наприклад, речення *X was the first in the competition* 'Х був першим на змаганнях', рівносильне тому, що Х був найкращим, так як людина, яка під час змагання приходить до фінішу першою, є найкращою і найшвидшою і отримує перше призове місце. Тому можна зробити висновок, що дане речення містить оцінку зі знаком «+». Однак в реченні *I live on the first floor* 'Я живу на першому поверсі' оцінки немає. Відбувається лише констатація факту – прикметник *the first* лише вказує на місце проживання мовця.[3: 12].

Досить часто оцінка впливає не зі значення окремих слів, а зі значення цілого речення. Оцінне значення стає зрозумілим на основі контексту. Наприклад, (1) *Peter fell sick, we must call the doctor* 'Пітер захворів; треба викликати лікаря' і (2) *Peter fell sick, I'm in desperation* 'Пітер захворів; я просто у відчай'. Речення (1) не є оцінним – відбувається констатація того факту, що Пітер захворів і подається логічне виконання дій в даній ситуації – викликати лікаря. Речення (2) є оцінним, так як за допомогою іменника *desperation* 'відчай' подається ставлення мовця до того, що Пітер захворів – це викликає неабияке хвилювання. Тобто, в реченні (2) подається негативна оцінка стану здоров'я Пітера.

На основі проаналізованих ситуацій можна зробити висновок, що інколи досить важко визначити знак оцінки в контексті.

2. Зміна знаку оцінки в контексті. В результаті аналізу 112 випадків реалізації оцінного значення в творі Р. Ріггза «Дім дивних дітей», було виконано класифікацію видів зміни знаку оцінки в контексті: 1) нейтральна лексика, яка в контексті набуває негативного оцінного значення; 2) нейтральна лексика, яка в контексті отримує знак «+»; 3) позитивна оцінна лексика, яка перетворюється в негативну.

2.1. З 112 опрацьованих ситуацій було виділено 56 ситуацій, коли лексичні одиниці, які не мають оцінного значення, в контексті можуть набувати негативного значення. Наприклад, в реченні *They looked at me like I had a second head growing out of my neck* 'Вони подивилися на мене так, наче у мене було дві голови' немає оцінних слів. Проте за допомогою метафоричного висловлювання *to have a second head* 'мати другу голову' позначається сильне здивування; відбувається відхилення від норми в негативному сенсі – мати дві голови є дефектом. Таким чином, речення, в якому немає оцінних слів, набуває негативного оцінного значення.

Інший приклад: *The last straw came a few days later, when my family decided it was time to sell Grandpa Portman's house* 'Останньою краплею було те, що батьки вирішили продати будинок дідуся'. В даному реченні немає оцінних слів, проте слова *the last* 'останній' і *straw* 'соломина' є метафорою *the last straw*, яка в українській мові має значення 'остання соломина' (повністю – *the last straw that broke the camel's back* 'остання соломина, що зламала спину верблюда') і означає ряд невдач, які врешті призводять до того, що терпіння людини вривається і вона не може більше миритися з ситуацією. Розглянемо історію походження вислову *the last straw that broke the camel's back*. Багато століть назад на Середньому Сході соломі використовувалися в плетінні та будівництві і її привозили та продавали купці, які перевозили її за допомогою верблюдів. Одна арабська історія розповідає про чоловіка, який перевозив на своєму верблюді так багато соломи, скільки міг. Але йому все здавалося, що тварина перевозить мало соломи і чоловік додав ще одну єдину соломинку. Така вага виявилася непідсильною верблюдові, у нього переламалася

спина і він повалився за землю, залишивши чоловіка без засобу ведення своєї торгівлі. Історія є метафоричним позначенням часу, коли людина стикається з постійними проблемами, доки не настане останній момент, коли людина не здатна більше витримувати ці невдачі [4]. Як бачимо, в даному реченні немає оцінних слів, та за допомогою метафори на позначення негативної ситуації речення також набуває негативного значення.

В реченні *I'd have rather spent the summer in a Siberian labor camp than live with my uncle* 'Я б краще провів літо в Сибірському трудовому таборі, ніж пожив зі своїм дядьком' немає оцінної лексики. Тепер розглянемо словосполучення *labor camp* 'трудоий табір'. В тлумачному словнику Collins подається таке визначення даного поняття: *a labour camp is a kind of prison, where the prisoners are forced to do hard, physical work* 'трудоий табір – це такий вид в'язниці, де ув'язнені змушені виконувати важку фізичну роботу' [5]. Очевидно, що поняття «трудоий табір» має негативну оцінку значення, так як називає місце, де люди утримуються проти своєї волі і змушені важко працювати. Далі розглянемо поняття *Siberian labor camp* 'Сибірський трудоий табір'. В Радянському Союзі у 1930-1960-і рр. існувала система виправно-трудоих таборів, які були запроваджені більшовиками для придушення громадянських революцій. До таких таборів відправляли людей, чий погляд суперечили поглядам тогочасної влади [6]. Сибірський виправний табір входив в систему виправних таборів СРСР. Він був організований на території Західного Сибіру як постачальник робочої сили для промисловості, гірничодобування, лісозаготівлі, сільського господарства, підприємств і будівельних об'єктів Сибіру [7]. Люди, які потрапляли в такі місця позбавлення волі, часто не витримували непосильного фізичного навантаження, важких умов проживання, відсутності медичної допомоги і помирали. Таким чином, можна зробити висновок, що поняття «Сибірський трудоий табір» має різко негативне оцінне значення. Тому, коли автор стверджує, що перебування в такому таборі краще, ніж гостювання в його дядька, він дає різко негативну оцінку дядькові, його сім'ї і умовам проживання в його домі. Аналізоване речення набуває негативного оцінного значення.

2.2. З опрацьованого матеріалу було виділено 24 лексичні одиниці, які не мають оцінного значення і в контексті можуть набувати позитивного значення (це становить 21,4% від загальної кількості опрацьованого матеріалу). Проаналізуємо таке речення: *Whatever, I'm just being straight with you* 'Що б не сталося, я буду поряд'. В даному реченні також немає оцінної лексики, проте це речення характеризує таку якість людського характеру, як надійність – вона притаманна людям, на яких можна покласти в будь-якій ситуації. Що б не сталося, вони будуть поряд і їх можна вважати справжніми друзями. Тому стає очевидним, що речення, в якому немає оцінних слів набуває оцінки зі знаком «+».

В реченні *God bless Aunt Susie. She had a heart after all* 'Господи, благослови тітку С'юзі. У неї все-таки є серце' також немає оцінних слів, однак метафоричний вислів *to have a heart* 'мати серце' характеризує добру, сердечну людину здатну на співчуття [7]. Як бачимо, окремо взяті дієслово *to have* і іменник *heart* не мають оцінного значення, разом же вони утворюють метафору, яка має позитивне оцінне значення.

Речення *His face lit up when he saw us* 'Його обличчя аж засвітилося, коли він побачив нас також характеризується відсутністю оцінної лексики'. Ні іменники *face* 'лице', ні дієслово *light up* 'засвітити(ся)' не є оцінною лексикою. Проте вживання дієслова *light up* з іменником *face* стає метафоричним висловом і означає радість людини – швидко позитивну реакцію на певну подію. Таким чином, дане речення набуває оцінки зі знаком «+».

2.3. На основі проведеного дослідження було виділено 32 лексичні одиниці, що мають знак «+» і в контексті можуть набувати негативного значення (це становить 28,5% від загальної кількості опрацьованого матеріалу).

Розглянемо перший приклад: *But Ricky just shook his head and muttered something about me needing a head-shrinker. It's great to have such supportive friends* 'Але Ріккі лише похитав головою і пробурмотів щось про те, що мені потрібен мізкоправ. Як же чудово мати таких надійних друзів'. Якщо аналізувати лише друге речення, то цілком логічно зробити висновок, що воно несе позитивну оцінку, так як прислівник *great* 'чудово' та

словосполучення *supportive friends* 'надійні друзі' є позитивно забарвленими. Проте в першому реченні автор стверджує, що його друг Ріккі вважає, що йому потрібен психотерапевт. Важливо зазначити, що для позначення поняття «психотерапевт» замість слова *therapist* використовується слово *head-shrinker* 'мізкоправ', яке має негативне конотативне значення. Відомо, що людині потрібен психотерапевт в тому випадку, якщо у неї є психічні розлади, що є негативним відхиленням від норми. Тому, можна зробити висновок, що Ріккі вважає свого друга божевільним, тобто дає негативну оцінку його психічному стану. Цілком очевидно, що автор не може схвально ставитися до такого ставлення друга і слова *great* і *supportive friends* набувають саркастичного відтінку і отримують знак «-». Таким чином, поняття, які мають позитивну оцінку, в контексті можуть набувати негативної оцінки.

Наступний приклад: *I'm a good liar* 'Я хороший брехун'. В даному реченні прикметник *good* має позитивну оцінку, але коли він описує іменник *liar*, який має негативне конотативне значення, то також набуває оцінного значення зі знаком «-».

В ситуації *I overheard my mother's talking on the phone to a friend, venting about how relieved she'd be to "have her life back" for three weeks and not have "two needy children [me and my father] to worry about."* *I love you too, I wanted to say her, but she hadn't seen me* 'Я випадково почув телефонну розмову моєї матері з її подругою. Вона ділилася тим, наскільки легше їй буде пожити в своє задоволення і не бути змушеною турбуватися про двох малих дітей [мене і мого батька]. Я хотів сказати їй: «Я також тебе люблю», але вона мене не помітила' подається негативне ставлення хлопця до своєї матері. В даному висловлюванні присутнє дієслово *love* 'любити', що має оцінний знак «+», оскільки, любов є світлим почуттям, яке викликає приємні емоції. Однак в даному контексті воно набуває негативного відтінку. Проаналізуємо ситуацію. Син почув телефонну розмову своєї матері. Вона розповідає своїй подрузі як гарно вона проведе час, коли її сина та чоловіка не буде вдома три тижні. Жінка називає їх «двома малими дітьми», що є образливим для хлопця підліткового віку та дорослого чоловіка. Загально відомо, що маленькі діти не можуть самі про себе подбати, є часто безпорадними та потребують остійної опіки та допомоги з боку дорослих. Але для дорослих людей дані характеристики є цілком негативною оцінкою їхньої життєдіяльності. Це означає, що вони є безпорадними, отже цей вислів має негативну оцінку. Логічно зробити висновок, що хлопцеві не могли сподобатися слова матері, і фразу *I love you too* він говорить з сарказмом, даючи негативну оцінку її словам.

3. Висновки. На основі аналізу опрацьованого матеріалу можна зробити наступні висновки. В контексті лексика, яка не є оцінною, може набувати негативного або позитивного оцінного значення, а оцінна лексика зі знаком «+», в контексті може отримувати знак «-». Найбільше в тексті було знайдено лексика яка не має оцінного значення і в контексті отримує знак «-», далі йде нейтральна лексика, яка в контексті набуває позитивного оцінного значення і на останньому місці знаходиться позитивна оцінна лексика, яка в контексті отримує негативне оцінне значення.

Анотація. Данное исследование посвящено вопросу изменения знака оценки в контексте художественного произведения. На материале романа Р. Риггза «Дом странных детей» проанализированы особенности изменения знака оценки с нейтральной на негативную или позитивную и с позитивной на негативную оценку. В результате исследования было установлено, что чаще всего в произведении встречаются ситуации, когда нейтральная лексика приобретает негативное значение, потом идут случаи, когда позитивная оценка меняется на негативную и реже всего нейтральная оценка приобретает позитивное оценочное значение. Методологической основой работы является метод компонентного анализа, синтеза, классификации и обобщения исследуемого материала.

Ключевые слова: оценка, позитивная оценочная лексика, негативная оценочная лексика, контекст, знак оценки.

Abstract. This study deals with the defining of the evaluation sign in context. Using the R. Riggs novel *Miss Peregrine's Home for Peculiar Children* as a source of the research material, the peculiarities of the evaluation sign change from neutral to negative or positive and from positive to negative were analysed. The following conclusions were made: in most cases neutral vocabulary acquires negative meaning; less frequent are the cases of positive

evaluative vocabulary changing its meaning to negative; in the smallest number of cases neutral vocabulary develops positive meaning. Methodological basis of work is the method of componential analysis, synthesis, classification and generalization of the studied material.

Key words: evaluation, positive evaluative vocabulary, negative evaluative vocabulary, context, evaluation sign.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Дейна Л. М. До проблеми класифікації оцінних значень. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua>.
2. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений: Оценка. Событие. Факт. М.: Наука, 1988. 336 с.
3. Вольф Е. М. Функциональная семантика оценки. М.: Наука, 1985. 232 с.
4. Etymology of 'the last straw'. URL: <https://www.bloomsbury-international.com>.
5. Definition of 'labour camp'. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>.
6. ГУЛАГ. URL: <http://territoryterror.org.ua/uk/history/1945-1953/gulag>.
7. Сибірський ВБТ. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сибірський_ВБТ.
8. Definition of 'to have a heart'. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>.

УДК 811.161.2'374:656.8

ТЕРМІНИ ПОШТОВОЇ СЛУЖБИ В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

О. О. Степова, А. П. Загнітко

Анотація. У статті проаналізовано проблеми стандартизації поштової термінології на сучасному етапі розвитку української мови. Зроблено аналіз джерельної бази і матеріалів дослідження термінів поштової служби. Звернуто увагу на потребу у створенні універсального термінологічного словника для терміносистеми поштової служби.

Ключові слова: поштова термінологія, терміни, поштовий зв'язок.

У більшості сучасних мов найрухливішою частиною словникового складу є термінологічна лексика, яка постійно збагачується та змінюється, пристосовуючись до вимог сучасності. З появою та розвитком нових галузей діяльності людини з'являються нові термінологічні системи, вивчення яких і становить одну з найактуальніших проблем сучасного українського мовознавства.

Оскільки проблеми термінології й термінознавства як науки, що вивчає спеціальну лексику з погляду її походження, типології, функціонування, упорядкування та використання, традиційно посідають одне із найважливіших місць у проблематиці мовознавства, дослідження й систематизація одиниць галузевих термінологій становить собою великий інтерес для сучасної української лінгвістики.

Не винятком є і термінологія, яка використовується працівниками поштової служби. Розвиваючись протягом довгого часу, поштова справа постійно збагачує власну термінологічну систему новими одиницями, що є необхідною умовою та водночас наслідком розвитку галузі. Проте досі повної та універсальної лексикографічної праці, що стосується опису, класифікації та уніфікації термінів поштової служби не було створено.

Актуальними сьогодні залишаються, насамперед, такі теоретичні та практичні питання термінознавства:

1. Створення Словника термінів поштової служби.
2. Створення універсального словника термінів поштової служби із визначенням: а) структури словникової статті; б) встановлення основних компонентів лівобічного маркування терміну (частиномовна належність, ремарки, наявність парадигмального класу, його особливості та ін.); в) напрацювання моделі правобічної частини словникової статті (моделі тлумачення і под.) і т. ін.
3. Аналіз способів творення одиниць поштової термінології з діагностуванням частотних і нечастотних і визначенням найпродуктивніших різновидів.